

תחזית הטבות המס לשנת 2009

הטבות המס לשנת 2009 יסתכמו על פי התחזית בכ-39.2 מיליארד ש"ח, המהווים כ-19% מהכנסות המדינה ממסים וכ-5.4 אחוזי תוצר. מזה, כ-35.2 מיליארד ש"ח הם הטבות במסים ישירים וכ-4 מיליארד ש"ח הם הטבות במסים עקיפים.

האומדן האמור מוטה כלפי מטה, מכיוון שאינו כולל סעיפי הטבות שאת עלותם לא עלה בידנו לכמת (לדוגמה, עלות הפטור ממס הכנסה על מלכ"רים).

הסכום האמור כולל הטבות במסים ממשלתיים בלבד, ולפיכך אינו כולל הטבות בדמי הביטוח הלאומי ובמסוי של הרשויות המקומיות. ההטבות במס הכנסה ובמסי נדל"ן יסתכמו בשנת 2009 בכ-35.1 מיליארד ש"ח; ההטבות במס ובמע"מ יסתכמו בכ-4.0 מיליארד ש"ח; וההטבות באגרות יסתכמו בכ-0.1 מיליארד ש"ח.

חישוב פשוט מלמד כי אילו בוטלו כל הטבות המס, ניתן היה להפחית את שיעורי מס ההכנסה על יחידים בכל אחת מהמדרגות בשיעור של עד 15%; את שיעור מס החברות בכ-6%; ואת שיעור המע"מ בכ-1%.

החישוב הנ"ל אינו מביא בחשבון ארבעה גורמים:

- **השפעות צולבות של ביטול הטבה מסוימת על עלות הטבות אחרות** – עלות כל הטבה נאמדה באופן בלתי תלוי בהטבות האחרות (דהיינו מתוך ההנחה ששאר סעיפי החוק נשארים ללא שינוי).
- **שינויים אפשריים בהתנהגותם הכלכלית של משלמי המס כתוצאה מביטול ההטבות** – לא נלקח בחשבון, לדוגמה, קיטון אפשרי בצריכת פירות וירקות כתוצאה מהטלת מע"מ.
- **עלות אכיפת הגבייה** – לא הובאה בחשבון תוספת כוח האדם הדרושה לגביית המסים, אם הטבה כלשהי תבוטל.
- **השפעת ביטול ההטבות על חלוקת נטל המס.**

למרות הסייגים, החישוב מציג בבירור את ההיקף המשמעותי של הטבות המס ועד כמה גדול מרחב הפעולה שהיה מתאפשר כתוצאה מביטולן.

טיב אומדני הטבות המס

אומדני הטבות המס סובלים מאי ודאות גדולה, שכן בהיעדר בסיס נתונים מפורט ועדכני על ניצול הטבות המס, אומדנים אלה מחושבים על פי נתונים חלקיים, בפיגור של מספר שנים. הנתונים מקודמים לערכי שנת התחזית בהנחה שאין שינויי התנהגות. הנחה זו סבירה בסביבה מקרו-כלכלית ומסוייית יציבה, אולם בפועל ישנם מחזורי עסקים ואף

חלו שינויים משמעותיים במערכת המס החל משנת 2003 (הרפורמה במסוי שוק ההון והשינויים במסוי קופות הגמל ובחוק לעידוד השקעות הון).

נוסף על כך, מבוצעים אומדנים על הטבות מס שטרם נאמדו בשנים קודמות. השנה, לדוגמה, הוספנו לראשונה אומדנים של הטבות מס על טובות הנאה שמעניק המעסיק לעובדיו.

כמו כן, המתודולוגיה לאמידת העלות של הטבות מס מסוימות משתנה (אם כי לעתים רחוקות). החל מהשנה שעברה אימצנו שיטה חדשה לאומדן עלות הטבות המס לקופות גמל, כפי שיוסבר להלן.

כל אלה מונעים השוואה פשוטית של אומדני הטבות המס בין השנים. לכאורה חלה עלייה מהיקף הטבות מס של 34.7 מיליארד ש"ח לשנת 2008 (ראה הצעת תקציב המדינה לשנת 2008) ל-39.2 מיליארד ש"ח בשנת 2009, קרי גידול של 4.5 מיליארד ש"ח. 2.3 מיליארד ש"ח מתוך הגידול האמור מוסברים בעדכון אומדן ההטבות מכוח חוק עידוד השקעות הון לשנת 2008 מ-2.4 מיליארד ש"ח ל-4.7 מיליארד ש"ח. 1.6 מיליארד ש"ח נוספים מוסברים בכך שלשנת 2009 בוצע לראשונה אומדן להטבות מס על טובות הנאה שמעניק המעסיק לעובדיו.

ההטבות כהוצאות תקציביות

הטבות המס, או בשמן האחר 'הוצאות המס' (Tax Expenditures), מוגדרות כהפסד הכנסות הנובע מפטורים או מהנחות במסים, הניתנים לקבוצות שונות של אזרחים ולסוגים שונים של פעילות כלכלית. להלן סיווג הטבות המס:

סוג ההטבה	הגדרה	דוגמאות
פטור	ההכנסה או העסקה פטורה מכל מס	פטור ממע"מ על צריכת פירות וירקות טריים
ניכוי	הפחתה של הוצאה פרטית או של חיסכון מההכנסה החייבת	ניכוי של הפרשה לקופת גמל
זיכוי	הפחתה של המס	זיכוי בגין תרומה למוסד ציבורי
שיעור מס מופחת	מס מופחת על ההכנסה או על העסקה	מס חברות על מפעלים מאושרים
הקזמת ניכוי הוצאה או דחיית חיובה של הכנסה	ניכוי הוצאה לפני מועד חיוב ההכנסה או דחיית חיובה של הכנסה למרות שהופקה	פחת מואץ הגבוה משיעור הפחת הכלכלי או חיוב במס של אופציות לעובדים במועד המימוש

המושג 'הוצאות מס' הוטבע בסוף שנות השישים במשרד האוצר האמריקני על ידי פרופ' Stanley Surrey, ומשנת 1974 חייב הקונגרס לכלול דיווח על הטבות המס בתקציב המימשל הפדרלי. 14 מדינות המשתייכות לארגון ה-OECD ואף חלק מהערים בארצות הברית מפרסמות תקציב הוצאות מס. בישראל מצורף דיווח דומה לתקציב המדינה החל משנת 1986 (על פי סעיף 2(ב)(2) לחוק יסודות התקציב - 1985).

הדיווח אודות הטבות מס שונה ממדינה למדינה, אולם השאיפה היא שדוח זה יכלול את הפרטים הבאים:

- רשימה של הטבות מס
- ציון עלות של כל הטבה
- רשימת הנהנים מההטבה (לפי עשירוני הכנסות או כל משתנה רלוונטי אחר: מין, מעמד בעבודה, אזור גיאוגרפי וכדומה)
- ציון מטרת ההטבה והאם היא משיגה את יעדה ('מועילות')
- האם השגת היעד היא בעלות אופטימלית ('יעילות')
- האם שלטונות המס מוודאים שלא ייעשה שימוש לרעה בהטבה (ביקורת זכאות).

הקלות מס נועדות להשיג יעדים כלכליים-חברתיים ולעתים – לעקוף קושי מינהלי. לדוגמה, דחיית מסוי רווחי הון למועד המימוש נקבע בשל הקושי לאמוד רווחים אלה בעת הצבירה. הקלה במס אפשר לתת בדרך של צמצום בסיס המס או בהפחתת שיעורו. אף בדחיית תשלום המס גלומה הטבה השווה לקבלת הלוואה ללא ריבית.

הגדרה זו מניחה שהחוק קובע לגבי כל מס את המאפיינים הבאים ('התקן'):

- **בסיס המס** – בסיס מס הכנסה לדוגמה הוא הכנסה חייבת, ולכן ההכרה בהוצאות עסקיות הכרוכות בייצור ההכנסה אינה הטבת מס. כמו כן, הגדלת שיעורי הפחת עקב שינוי טכנולוגי לא תיחשב כהטבה, אולם הגדלה לשם עידוד השקעות תיכלל ברשימת ההטבות. דוגמה נוספת היא הזיכוי לתושב (דהיינו 2.25 נקודות הזיכוי הניתנות לכל נישום והקובעות את סף המס), בהנחה שהוא שווה ערך לשיעור מס תחילי של 0. לעומת זאת, זיכוי לנשים או לעולים חדשים ייחשב להטבת מס.
- **שיעור המס** – בשיטת מס הכנסה פרוגרסיבית על יחידים, גובה הטבת המס הגלומה בשיעור מס מוגבל על הכנסות מסוימות (כגון הכנסות משוק ההון החל מינואר 2003), הוא ההפרש בין שיעור המס המוגבל לשיעור המס השולי של מקבל ההכנסה. עם זאת יש לציין ששיעורי מס ראשוניים נמוכים אינם נחשבים כהטבה.
- **החייב במס** – הישות המשפטית החייבת במס בהתאם לחוקי המס הרלוונטי.
- **הגדרת הגבולות הגיאוגרפיים** – בשיטת מס טריטוריאלית לדוגמה, הפטור על הכנסות מחו"ל אינו נחשב כהטבה.
- **מינהל המס** – הוראות שונות בחוק, כגון קביעת מועד הגשת דוחות או גובה הקנסות במקרה של איחור בתשלום המס.

לאחר קביעת התקן, כל סטייה ממנו תיחשב כהטבת מס, אולם ההגדרה בעייתית, שכן לא תמיד ברור מהו התקן שעל פיו יש לחשב את ההטבה. לדוגמה, על ייצוא סחורות חל מע"מ בשיעור 0. אם בסיס המס הוא הערך המוסף, אזי יש לראות בזה הטבה, אך אם המע"מ הוא מס על הצריכה המקומית, אין לכלול את שיעור 0 על ייצוא סחורות ברשימת הטבות המס. לפיכך, יש להתייחס להיקף הטבות המס המדווח במסמך זה בכפוף לקביעת התקן בכל מס ומס. חשוב להדגיש שלהחלטה הטכנית לכלול סעיף ברשימת הטבות אין השלכה על ההחלטה הערכית אם ההטבה רצויה.

לא רק הגדרת ההטבות עשויה להיות שנויה במחלוקת, אלא גם כימותן בעייתי. השיטה שנבחרה לבניית אומדן הטבות המס מניחה שההטבה הנידונה היא היחידה הקיימת, ללא חישוב ההשלכות ההדדיות שבין הטבות המס למיניהן ומבלי להביא בחשבון את השינוי האפשרי בהתנהגות הכלכלית במקרה של ביטול ההטבה. שינוי בסעיף מסוים אינו חייב, אפוא, לגרום לשינוי באותו ערך בהכנסות המדינה. נקודה זו תקפה עוד יותר בצירוף של כמה סעיפים.

רוב סעיפי האומדן הם על בסיס מימוש בשנת 2009, למעט הסעיף המתייחס לטבות בשוק ההון, כפי שיפורט להלן. רמת הפירוט של הנתונים תלויה במידע שהצטבר במינהל הכנסות המדינה. סעיפים מסוימים מפורטים, בעוד שבסעיפים אחרים האומדנים כלליים. עקב קשיים בחיזוי מידת המיצוי של הטבות המס, מבוססים האומדנים על נתונים לא מעודכנים (לעתים עד כדי פיגור של חמש שנים) המתורגמים למחירים הרלוונטיים לשנת 2009.

היתרונות והחסרונות של הטבות המס ככלי מדיניות

כאשר מתגלה כשל שוק המצדיק התערבות ממשלתית שתטיב עם אוכלוסייה מסוימת או עם פעילות כלשהי, נשאלת השאלה באיזו דרך יש לבחור כדי להעניק את ההטבה – הוצאה ישירה או הטבת מס.

יש הטוענים כי להוצאות מס יש יתרון על פני הוצאות תקציביות, בכך שביכולתו של מנגנון המס לחלק את ההטבות לאוכלוסייה רחבה ובעלות נמוכה. אולם טיעון זה אינו עומד תמיד במבחן המציאות. מחד גיסא, מנגנון של חלוקת תשלומי ההעברה עשוי להיות לא פחות יעיל, ומאידך גיסא, חלוקה דרך מנגנון המס עלולה לצרוך משאבים יקרים לבקרת הזכאות לאותה הטבה. בצד החסרונות, נשמעת לעתים הטענה שהנהנים העיקריים מהטבות המס הן השכבות המבוססות. לדוגמה, הקלה במס הכנסה מפלה לרעה את העניים הנמצאים מתחת לסף המס. ניתן כמובן להתגבר על חיסרון זה על ידי הפעלת שיטת מס הכנסה שלילי.

חיסרון נוסף של הטבות מס הוא הנטל שהן מטילות על שלטונות המס, הנאלצים להקדיש חלק מתקציבם למניעת השימוש לרעה בהקלות מס ועל מקבלי ההטבות הנדרשים להוכיח את זכאותם. ככל שאי הוודאות המשפטית גדלה, עולה גם העלות למשק. לדוגמה, חברות בעלות מפעל מאושר על פי חוק עידוד השקעות הון, זוכות לשיעור מס חברות מופחת ואף לפטור ממס חברות, בתנאי שעמדו בתנאים מסוימים. השילוב של הטבות משמעותיות ואי הוודאות בעמידה בתנאי הזכאות גורם לחיכוכים ולמחלוקות בין שלטונות המס והנישומים ועקב כך גורם גם לפגיעה בדבר שרצו לעודד – השקעות ותעסוקה.

אולם, החיסרון הגדול של הטבות המס נובע מהיעדר דיון ציבורי אודות התועלת שבהן ומכך שמרביתן אינן זוכות לאישור תקופתי, להבדיל מתקציב ההוצאות של הממשלה, המאושר בחוק הכנסת מדי שנה. לרבים נדמה שניתן להשיג באמצעותן 'יש מאין', כיוון שעלותן אינה ידועה לכול. היעדר הדיון הציבורי השנתי במתן הטבות מס מאפשר עקיפת כללים פיסקאליים המגבילים את ההוצאה, ובכך מטשטש את גודלה האמיתי של הממשלה.

תקציב הוצאות המס נועד, אפוא, לכמת עלויות אלה ולפרסמן, על מנת שניתן יהיה להשוות בין הטבת מס לבין הוצאה תקציבית ישירה, אולם יש לציין שמטרה זו טרם הושגה.

עדיפות הפחתת המסים לכלל על פני הטבות ייחודיות

הטבות מס מיטיבות אמנם עם מקבליהן, אולם הן מעבירות את נטל תשלום המס אל שאר האוכלוסייה ובכך מןעות את מצבה. הטבות המס משנות את חלוקת הנטל ותוך כדי כך מסבכות את חוקי המס, מעודדות התחמקות והימנעות מתשלום מס אמת, פוגעות ברווחת כלל הציבור והמשק ומסתירות את ההיקף האמיתי של מעורבות הממשלה במשק.

מכאן, עדיפה רפורמה המשלבת הפחתת שיעורי מס לכלל האוכלוסייה עם ביטול הטבות לקבוצות אוכלוסייה ייחודיות. רפורמות מסוג זה, במינויים שונים, בוצעו בישראל בשנת 1975 ובשנת 2003. בארה"ב הן בוצעו בשנת 1986, ולאחר מכן גם בחלק גדול ממדינות המערב.

השינויים ברשימת הטבות המס בשנים האחרונות

משנת 1990 ועד שנת 2002 נעשו בישראל ניסיונות רבים לצמצם את היקף הטבות המס, אך הם עלו יפה רק בחלקם. רוב הניסיונות לצמצם את הטבות המס המשמעותיות נכשלו, כך בשוק ההון, בקצבאות זקנה וילדים, במע"מ על פירות וירקות ועל שירותי תיירות ובהכנסות מהימורים ומהגרלות. בתחומים אחרים אף חלה נסיגה במשך השנים והורחבו הטבות המס.

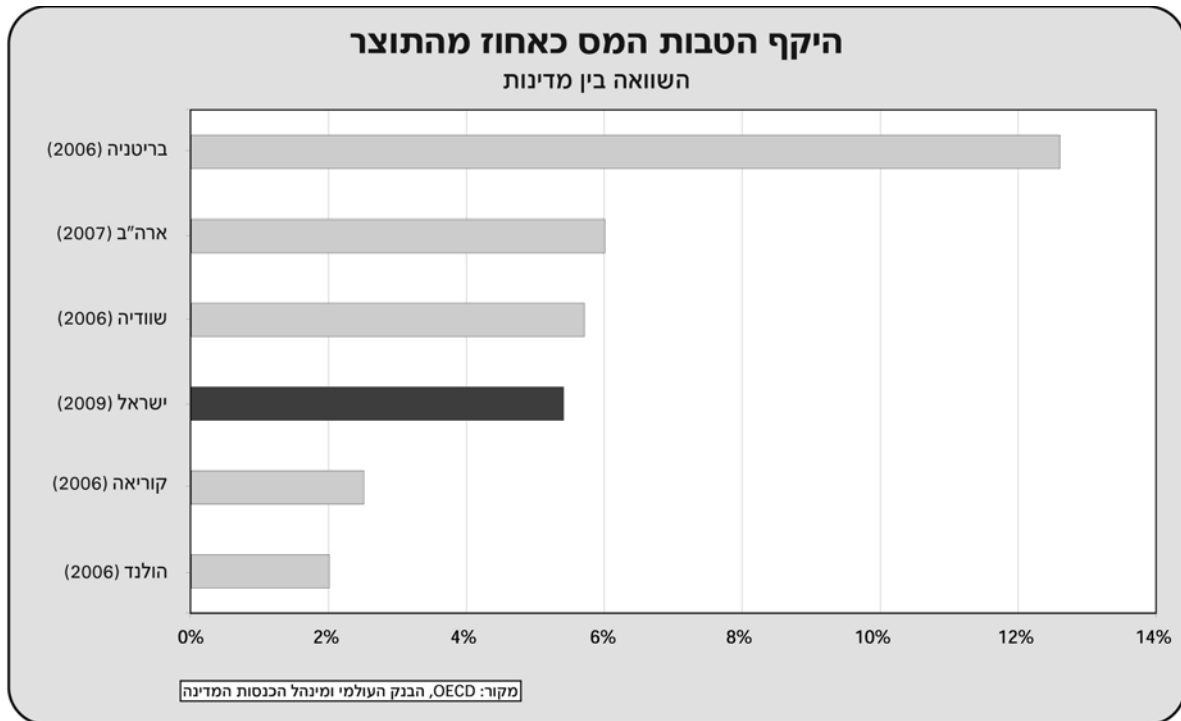
על רקע זה יש לראות בשנת 2002 נקודת ציון חשובה. בשנה זו התקבל חוק לתיקון מקיף לפקודת מס הכנסה ('הרפורמה') אשר כלל שינויים מהותיים במס הכנסה על יחידים בישראל – הפחתה הדרגתית בשנים 2003 עד 2010 בשיעורי המס על עבודה יחד עם צמצום של הטבות המס הניתנות להכנסות מהון ומעבר משיטת מס טריטוריאלית לשיטת מס פרסונלית. בנוסף לרפורמה הוטל בשנת 2002, מס חלקי על שווי ההטבה הגלומה בשימוש פרטי בטלפונים סלולאריים, ובשנת 2003 צומצם הזיכוי ממס לתושבי אזורי פיתוח, בוטל הזיכוי לנכים זמניים ובגין הורים נטולי יכולת, הוטל מס על זכויות בהימורים, בהגרלות ובפרסים וצומצמו ההטבות במסוי העקיף לעולים ולתושבים חוזרים. בשנת 2005 החל מהלך הדרגתי לצמצום הפטור על אביזרים לרכב (ABS וכריות אוויר), ובשנת 2008 - לצמצום ההטבה לבעלי רכב צמוד.

למרות השינוי לטובה שחל בשנת 2002, הניסיון הבין-לאומי והישראלי מלמד שקשה לבצע ביטול הטבות ולהתמיד בו, זאת כיוון שקבוצות לחץ העלולות להפסיד ממהלך זה חזקות דיין כדי לצמצם את ההפסד ואף להחזיר לעצמן את ההטבה שאבדה. לעומת זאת, לכלל הציבור הנפגע מההטבות המסוימות אין בדרך כלל שדולה או אמצעי לחץ.

בהקשר זה יש להזכיר שבמהלך שנת 2005 הורחבה רשימת היישובים הזכאים להטבות גיאוגרפיות; ניתן פחת מואץ של 100% להשקעות בענפי התעשייה, החקלאות והתיירות בתקופה שבין יולי 2005 עד דצמבר 2006; החל משנת 2006 נקבע הסדר מסוי מיוחד ביחס לחברות החזקה ישראליות שישקיעו בחברות זרות ('פטור השתתפות'), לפיו משקיעי חוץ יהיו פטורים ממש על רווחי הון גם מחוץ לבורסה; תינתן חצי נקודת זיכוי במשך שלוש שנים למקבלי תואר B.A. או תעודת הוראה ושנתיים נוספות למקבלי תואר M.A.; בשנת 2007 הוכפלה ההטבה למקבלי תואר B.A. לנקודת זיכוי; הוכפלה תקרת הזיכוי לתרומות מ-2 מיליון ש"ח ל-4 מיליון ש"ח והוארכה תקופת הזכאות לזיכוי נוסף לחיילים משוחררים מ-24 חודשים ל-36 חודשים; בשנת 2008 שוב הועלו שיעורי הפחת על השקעות בענפי התעשייה, החקלאות והתיירות בתקופה שבין יוני 2008 עד מאי 2009.

השוואה בין מדינות

היקף הטבות המס בישראל, כ-5.4% תוצר בשנת 2009, אינו חריג בהשוואה למדינות אחרות בעולם. על פי נתוני ה-OECD, הבנק העולמי ומנהל הכנסות המדינה, בקצה התחתון נמצאת הולנד עם היקף הטבות מס של כ-2.0% תמ"ג ובקצה העליון נמצאת בריטניה עם היקף הטבות מס של כ-12.6% תמ"ג.

בשנת 2009 יסתכמו ההטבות במס הכנסה ובמסי נדל"ן בכ-35.1 מיליארד ש"ח, לפי הפירוט הבא:

באחוזים	במיליארדי ש"ח	
50	17.6	שוק ההון
17	6.1	השקעות הון ותעשייה
10	3.5	מסי נדל"ן
10	3.4	רווחה ופיזור אוכלוסייה
6	2.0	תחום המשפחה
4	1.6	טובות הנאה
3	0.9	הטבות שונות
100	35.1	סך הכול

הטבות להשקעות הון ולתעשייה

החוק לעידוד השקעות הון – אומדן הטבת המס מתבסס על ההפרש שבין שיעור מס של 25%, המוטל על חברה המוגדרת כמפעל מאושר (חברה המקבלת תמיכה ממרכזי ההשקעות של משרד התמ"ת), לבין שיעור מס של 26% על חברות רגילות בשנת 2009. חברה שיש בה השקעות חוץ, נהנית משיעורי מס מופחתים של 10%-20%, בהתאם למשקלה של השקעת החוץ.

'המסלול החלופי' מאפשר לחברה בעלת מפעל מאושר לוותר על מענקים וליהנות משיעור מס 0 למשך שנתיים, שש או עשר שנים, בהתאם לאזור הפיתוח שבו ממוקם המפעל. הטבה זו היא למעשה דחיית מס – בעת חלוקת הרווח ייגבה מס בשיעור של 25% (בתוספת מס על דיווידנד).

מחקר ופיתוח, חיפושי נפט והפקת סרטים – הוצאות למטרות אלה מותרות בניכוי שוטף, אף שלמעשה אינן הוצאות שוטפות. אין אומדן להטבה זו.

זיכוי לעובדי משמרות – עובד במשמרת שנייה או שלישית בתעשייה זכאי לזיכוי מס בשיעור של 15% מהכנסה שנבעה מעבודה במשמרות, עד למכסימום של 800 ש"ח לחודש (נכון לשנת 2008). החל מיולי 1990 לא ניתן זיכוי להכנסה ממשמרות, שהיקפה – בצירוף להכנסה הרגילה – עולה על 9,100 ש"ח לחודש (נכון לשנת 2008). ב-15 באוגוסט 2004 החליטה הממשלה על ביטול הטבה זו החל משנת 2005, אך חזרה בה מאוחר יותר.

החוק לעידוד התעשייה (מסים) – החוק מאפשר לחברות תעשייתיות לנכות פחת בגין נכסי קניין רוחני והוצאות הנפקה ולהגיש דוחות מאוחדים לצורכי מס. אין אומדן כמותי להטבות אלה.

מס מוגבל על רווחי הון מחוץ לבורסה – רווחי הון (החלק הריאלי) שצמחו החל משנת 2003. על חברות ויחידים חל מס מוגבל של 25% (לגבי יחידים שאינם בעלי שליטה, שיעור זה פחת ל-20% בשנת 2006). על רווחי הון שצמחו עד שנת 2002 חל מס שולי לגבי יחידים או מס חברות רגיל לגבי חברות. ההטבה היא ההפרש בין שיעור המס השולי או שיעור מס חברות לפי העניין, לשיעור המס המוגבל. אומדן ההטבה בסעיף זה אינו כולל רווחי הון בבורסה ושבח מקרקעין שאף הם זוכים לשיעור מס מוגבל (ראה להלן).

פחת מואץ – אין בנמצא אומדן עלות הטבה הנובעת משיעורי פחת העולים על שיעורי הפחת הכלכלי. כאמור, בשנת 2008 שוב הועלו שיעורי הפחת על השקעות בענפי התעשייה, החקלאות והתיירות בתקופה שבין יוני 2008 עד מאי 2009. האומדן של עליית שיעורי הפחת במהלך 2009 ביחס לשיעורי הפחת טרם עלייה זו הוא 800 מיליון ש"ח לשנת 2009.

פטור השתתפות – בשנת 2005 נקבע הסדר מיוחד ביחס לחברות החזקה ישראליות שישקיעו בחברות זרות. מטרת ההסדר היא לאפשר הקמה של מרכזי ניהול בין-לאומיים של תושבי חוץ. חברה שתעמוד במספר תנאים, תינהן מפטור ממס על דיבידנד שהיא תקבל מהחברה המוחזקת הזרה ומפטור ממס רווחי הון במכירת מניות של אותה חברה.

הטבות לשוק ההון

קופות גמל

קופות גמל הינן מכשיר חיסכון לטווח ארוך. חיסכון זה זוכה להקלות מס הן בשלב ההפקדה, הן בשלב הצבירה והן בשלב המשיכה. הטבות המס ניתנות בצורת זיכוי או ניכוי לגבי תשלומי העובד השכיר או העצמאי, ואילו תשלומי המעביד מהווים הוצאה מוכרת למעביד, אך אינם הכנסה חייבת בידי העובד.

הסדרת פעילות קופות הגמל והיקף הטבות המס מעוגנים בפקודת מס הכנסה ובתקנות. ניתן להזכיר בהקשר זה בעיקר את סעיפים 45א, 47, 3(ה) ו-17(א5) לפקודה ואת תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל). בשנים 2003-2008 חלו שינויי חקיקה תכופים שהגבירו את המורכבות בתחום זה.

במסגרת הרפורמה במס הכנסה של שנת 2003, הוחלט על מסוי מרכיב התשואה הריאלית בקופות גמל לתגמולים. המס יוטל על התשואה שנצברה על הפקדות החל מ-1 בינואר 2003 בלבד. עם זאת, רווחים שמשך עמית בהגיעו לגיל 60 ומקורם בהפקדה שהייתה זכאית להטבת מס וחלפו 15 שנים ממועד ההפקדה הראשונה – יהיו פטורים ממס.

בחודש אפריל 2004 התקבל חוק הפיקוח על עסקי ביטוח (תיקון מס' 12), התשס"ד-2004 (ס"ח 1936 מיום 4 באפריל 2004, עמ' 370). במקביל בוצע תיקון עקיף בפקודת מס הכנסה (תיקון 138) בנושאים הקשורים להטבות מס ביחס להפרשות לקופות גמל ולקרנות פנסיה. על פי תיקון זה, החל משנת 2005 הופחתה התקרה המזכה מ-9,900 ש"ח לחודש ל-7,100 ש"ח לחודש והועלה שיעור הפרשת העובד לקופת גמל מ-5% ל-7%. כמו כן נקבעה תקרה אחת כוללת למסלול הוני ולמסלול קצבתי (ארבע פעמים השכר הממוצע במשק), כך שלא ניתן עוד ליהנות משתי התקרות בנפרד.

נוסף על כך, החל משנת 2006, הותנתה הפקדה בקופת גמל לתגמולים בהפקדה מינימלית בקופת גמל לקצבה לגבי הפקדה של עמית עצמאי שנולד בשנת 1961 ואילך, וכן נקבע כי עמית עצמאי במסלול התגמולים לא יוכל למשוך כספים אלא בהגיעו לגיל 60 ולאחר חמש שנים לפחות ממועד ההפקדה הראשונה. הכללים הנ"ל חלים על ההפקדות מ-1 בינואר 2006.

ב-23 בינואר 2008 אישרה הכנסת תיקון 3 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) אשר, בין השאר, ביטל את האפשרות להפקדת כספים לקופות הוניות וקבע שיעור זיכוי אחיד של 35% לכל המכשירים הפנסיוניים.

כיוון שאין בנמצא מידע מלא על פעילות של כל עובד ועובד בחשבון קופות הגמל שלו, אין באפשרותנו לחשב במדויק את הטבות המס בגין הפעילות בקופות גמל, לכן החישוב של הטבות המס להפקדות בקופות גמל המובא להלן הוא קירוב, ויש להתייחס אליו בהתאם.

הטבות המס לקרנות השתלמות מוצגות בסעיף נפרד.

החישוב כולל חמישה שלבים:

שלב א – סך ההפקדות במכשירים העשויים ליהנות מהטבות מס בשנת 2007 (השנה האחרונה שלגביה קיימים נתונים):

הפקדה	מיליארדי ש"ח
פרמיות לביטוח מנהלים	9.7
פרמיות לביטוח אובדן כושר עבודה	1.4
דמי גמולים בקרנות פנסיה	12.2
הפקדות בקופות גמל לתגמולים ולפיצויים	9.0
סך הכול הפקדות	32.3

שלב ב (אומדן ההפקדות בשנת 2009) – על פי התחזית, יגדלו תשלומי השכר בכ-15% משנת 2007 לשנת 2009, כך שבהנחה של אי שינוי התנהגות, יסתכמו ההפקדות בקופות גמל הנהנות מהטבות מס (פרט לקרנות השתלמות כאמור) בכ-37.0 מיליארד ש"ח. במהלך עסקים רגיל, הנחה של אי שינוי התנהגות היא סבירה, אך בינתיים נכנסו לתוקף שינויים רבים בתחום קופות הגמל אשר השפעתם על התנהגות המפקדים אינה ידועה, ולכן יש לתת לתחזית ההטבה בסעיף זה ערך אינדיקטיבי בלבד.

שלב ג (הפקדות הנהנות בפועל מהטבות המס) – בהיעדר נתון מדויק, הונח ש-10% מההפקדות עוברות את התקרות המותרות ואינן זוכות בהטבות מס. לכן, מתוך סך הפקדות של 37.0 מיליארד ש"ח, כ-33.3 מיליארד ש"ח יזכו בהטבות מס בשנת 2009.

שלב ד (שיעור ההטבה) – כאמור, חלק מההפקדות זוכות בניכוי (או בפטור הדומה לניכוי) וחלק בניכוי של 35%. בשנת 2009, שיעור המס השולי המשוקלל יעמוד על כ-27%, כך ששיעור ההטבה הממוצע יהיה 29.0%.

שלב ה (הטבת מס) – ממכפלה של הפקדה של 33.3 מיליארד ש"ח הנהנית מהטבת מס, ושיעור הטבה ממוצע של 29.0%, מתקבלת הטבת מס של כ-9.7 מיליארד ש"ח בשנת 2009.

קרנות השתלמות

קרן השתלמות נותרה אפיק החיסכון היחיד שמעניק הטבות מס על אף שאינו חיסכון לגיל פרישה. הפרשת המעביד לקרן השתלמות, בשיעור שאינו עולה על 7.5% (או 8.4% לעובדי הוראה), פטורה ממס בידי העובד עד למשכורת מרבית של 15,712 ש"ח (נכון לשנת 2008). תקרת ההטבה צמודה לפעמיים תקרת השכר לצורכי תשלום תוספת יוקר. כדי לזכות בהטבה זו, חייב העובד בהפקדה השווה לשליש הפקדת המעביד.

החל משנת 1996 הורחבה ההטבה לאוכלוסיית העצמאים. עצמאי המפריש לקרן השתלמות עד 7.0% מהכנסתו (עד תקרה) זכאי לניכוי בשיעור שאינו עולה על 4.5%. תקרת ההטבה לעצמאי גבוהה מזו של העובד השכיר – כ-18,166 ש"ח לחודש לעומת 15,712 ש"ח כאמור.

החל משנת 2003, רווחים שנצברו על הפקדות שבוצעו מהמועד האמור, חייבים בשיעור של 15% (20% החל מ-2006), לגבי חלק ההפקדות העולות על תקרת ההטבה.

בשנת 2009 הטבת מס זו נאמדת בכ-3.7 מיליארד ש"ח. מזה כ-3.2 מיליארד ש"ח בעת ההפקדה (כ-2.2 מיליארד ש"ח במס הכנסה וכ-1.0 מיליארד ש"ח בביטוח לאומי ובמס בריאות) וכ-0.5 מיליארד בגין אי הטלת מס בשיעור של 20% על התשואה הריאלית של קרנות ההשתלמות.

הכנסות מריבית

עד שנת 2002 (כולל), אומדן ההטבה בסעיף זה הביא בחשבון את הפטור על הכנסות מריבית באפיקים צמודים וכן את הפטור על הרכיב הריאלי בהכנסות מריבית על אפיקים לא צמודים. החל משנת 2003, הריבית הריאלית באפיקי חיסכון צמודים חייבת במס בשיעור מוגבל של 15%, ואילו באפיקים לא צמודים, הריבית הנומינלית חייבת במס בשיעור מוגבל של 10%. החל משנת 2006 הועלו שיעורים אלו ל-20% ול-15% בהתאמה. ההטבה היא ההפרש בין שיעור המס המוגבל לשיעור המס השולי של מקבלי ההכנסות מריבית. קשיש יחיד וזוג קשישים זכאים לניכוי מהכנסה זו עד תקרה. כמו כן, משפחות עם הכנסה שנתית נמוכה זכאיות לניכוי מהכנסה מריבית עד תקרה. האומדן אינו כולל את הפטור על הריבית על פיקדונות של תושבי חוץ בבנקים ישראליים ואת הפטור על פיקדונות במט"ח של עולים חדשים.

רווחי הון בבורסה

רווחי הון בבורסה משתנים במידה רבה משנה לשנה. לפיכך, אומדן ההטבה בסעיף זה מבוסס על ההנחה כי התשואה ההונית הריאלית שהציבור משיג מהשקעתו במניות (ללא דיבידנדים החייבים במס) מגיעה לשיעור שנתי ממוצע של כ-8% לגבי הציבור בעל העניין ושל כ-4% לגבי הציבור הרחב שאינו בעל עניין.

עד לשנת 1991, נישומים שפרק ב' לחוק התיאומים' חל עליהם (בעיקר חברות ויחידים החייבים לנהל פנקסים לפי שיטת החשבונאות הכפולה), היו חייבים רק במס חלקי על רווחיהם הריאליים בבורסה. החל משנת 1992 חויבו נישומים אלה, שאינם בעלי שליטה (הכוונה לנישומים שמניותיהם מקנות להם פחות מ-10% מזכויות ההצבעה בחברה), במס מלא. מצבם של נישומים בעלי שליטה, לעומת זאת, לא השתנה עד שנת 1998, אך החל משנת 1999 גם נישומים אלה חייבים במס. עד שנת 2003, 'הציבור הרחב' (נישומים שפרק ב' לחוק התיאומים לא חל עליהם, לא כולל הממשלה, הציבור הזר וקופות הגמל המחזיקים ניירות ערך), לא חויב במס על רווחי הון בבורסה. החל משנה זו, במסגרת הרפורמה, הרכיב הריאלי של רווחי הון אלה חויב בשיעור מס מוגבל של 15%. שנת 2003 הייתה שנת מעבר, שבה במקום המס על הרווח הריאלי, הוטל מס מחזור של 0.5% במחצית הראשונה של השנה ושל 1% במחצית השנייה של השנה. בשנת 2006 עלה שיעור המס ל-20% לגבי 'הציבור הרחב' ול-25% לגבי יחידים בעלי שליטה. ההטבה בסעיף זה היא ההפרש בין שיעור המס המוגבל לשיעור המס השולי של בעלי הכנסות מרווחי הון בבורסה.

חלוקת אופציות לעובדים

על פי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, ניתן לדחות את מועד אירוע המס לאחר מתן האופציות לעובד. במסלול הרגיל ישלם העובד מס על פי שיעור המס השולי, וההכנסה תיחשב כהוצאה המותרת בניכוי בידי המעביד. ואולם קיים גם 'מסלול רווח הון' שבו העובד משלם מס בשיעור 25%, אך המעביד אינו ראשי לנכות את ההוצאה לצורכי מס. אין בידינו אומדן של ההטבה הגלומה בחלוקת אופציות לעובדים.

רווחה ופיזור אוכלוסייה

פטור ממס הכנסה למלכ"ר

מלכ"רים פטורים ממס על הכנסותיהם שלא מעסק.

פטור על קצבאות משרד הביטחון

פטור על תגמולים ישירים הניתנים מטעם אגף השיקום במשרד הביטחון למשפחות שכולות, לאלמנות ולנכים (למעט רכב, דיור ושיקום).

פטור על קצבאות הביטוח הלאומי

קצבאות ילדים – הפטור חושב בהנחה שכל הקצבה תמוּסָה בידי ראש המשפחה.

קצבאות זקנה ושאימים – הפטור על קצבאות אלה אמור היה להתבטל בספטמבר 1991, על פי החלטת הממשלה, אך היא חזרה בה כך שהפטור עומד בעינו.

קצבאות אחרות – פטור על קצבאות בגין נכות כללית, פעולות איבה, ניידות ומענק לידה. לעומת זאת, דמי אבטלה, דמי פגיעה בעבודה, דמי לידה ותשלומים למשרתים במילואים – חייבים במס.

זיכוי לעולים חדשים – עולים חדשים זכאים לשלוש נקודות זיכוי נוספות ב-18 החודשים הראשונים לעלייתם ארצה, לשתי נקודות זיכוי בשנה שלאחר מכן ולנקודת זיכוי אחת בשנה שלאחריה. אומדן העלות המוצג כאן מתייחס להטבה זו בלבד. נוסף על כך, עולים זכאים לשורה של הקלות שאין לגביהן אומדן עלות: פטור לחמש שנים על הכנסות פסיביות שמקורן בנכס בחו"ל שהיה בבעלות העולה לפני היותו תושב ישראל; פטור ל-20 שנה על הכנסות מריבית מפקדון במט"ח בבנק ישראלי; פטור לעשר שנים על רווחי הון ממכירת נכס בחו"ל שהיה בבעלות העולה לפני היותו תושב ישראל; פטור לארבע שנים על הכנסה עסקית מחו"ל בתנאי שהעסק היה בבעלות העולה חמש שנים לפני היותו תושב ישראל; ופטור על פנסיות מחו"ל בתנאים מסוימים.

זיכוי בשל החזקת קרוב במוסד – עד ליולי 1990 ניתן זיכוי (בשיעור שבין 25% ל-35%) על הוצאות רפואיות בגבולות מסוימים. מאז ניתן הזיכוי רק להוצאות בשל אחזקת קרוב במוסד, בשיעור של 35% מההוצאה העולה על 12.5% מההכנסה החייבת.

זיכוי להורה שילדו נטול יכולת – עד שנת 2002, נישום שטיפל בהורה, בן זוג או בילד נטולי יכולת היה זכאי לשתי נקודות זיכוי, בתנאי שלא ביקש זיכוי בשל הוצאות רפואיות בגין אותו אדם נטול היכולת. החל משנת 2003, ההטבה ניתנת רק להורה שיש לו ילד נטול יכולת.

זיכוי בשל תרומות – 35% זיכוי ליחיד מסכום התרומה (לגבי חברות – שיעור הזיכוי היה 35% עד שנת 2005, ומשנת 2006 הזיכוי יהיה שיעור מס חברות בשנת מתן התרומה), עד לתקרה של 30% מההכנסה החייבת או עד ל-480,000 ש"ח לשנה (נכון לשנת 2000), הנמוך מבין שניהם. בשנת 2001 הועלתה (רטרואקטיבית משנת 2000) התקרה ל-2 מיליון ש"ח (הסכום המעודכן לשנת 2006 הוא 2,218 אלף ש"ח) וניתנה אפשרות לפרוש תרומות העולות על תקרה זו לשלוש שנים קדימה. בשנת 2007 הועלתה התקרה ל-4 מיליון ש"ח.

עיוורים ונכים – פטור על הכנסה מיגיעה אישית של עיוורים ונכים עד 43,500 ש"ח לחודש, או על הכנסות אחרות עד 5,220 ש"ח לחודש (נכון לשנת 2008). בסעיף זה היו כלולים, עד חודש יוני 2003, גם בעלי נכות זמנית כתוצאה ממחלות קשות. החל מיולי 2003, ההטבה מוענקת רק לנישומים עם נכות לתקופה של מעל לשנה. נכים עם נכות לתקופה של בין חצי שנה לשנה מקבלים הטבה מוקטנת.

זיכוי לתושבים באזורי פיתוח – ההנחה ממס ניתנת למתגוררים ביישובי פיתוח שהוגדרו לצורך זה. הזיכוי הוא בשיעורים של 13%-25% בהגבלה של תקרה. רשימת היישובים הזכאים צומצמה החל מיולי 2003, וההטבה קטנה מכ-1.5 מיליארד ש"ח לכ-0.6 מיליארד ש"ח. במהלך שנת 2005 הורחבה רשימת היישובים הזכאים (הפטור ממע"מ באילת אינו נכלל בסעיף זה אלא בהטבות במסים עקיפים בהמשך הפרק). בהתאם לכך, אומדן ההטבה לשנת 2009 הוא 750 מיליון ש"ח.

זיכוי למעבידים באילת – כדי להוזיל את עלות העבודה באילת, ניתן למעסיקים זיכוי בשיעור של 20% מההכנסה החייבת של עובדיהם, עד לתקרת המס שנוכה משכר עובדים אלה. החל משנת 2003, הטבה זו אינה ניתנת בגין העסקת קרוב או בעל שליטה בחברה המעבידה. החל משנת 2006 הוגבל הזיכוי למס הכנסה שנוכה מכל עובד בנפרד.

הטבות למשפחה

זיכוי למשפחות חד הוריות ולגרופים – נקודת זיכוי אחת ניתנת לראש משפחה חד-הורית (נוסף לנקודת זיכוי אחת בגין כל ילד) ולגרופ המשותף בכלכלת ילדיו הנמצאים אצל בן הזוג.

חצי נקודת זיכוי לנשים – נשים, בחישוב שומה נפרד, זכאיות לחצי נקודת זיכוי נוספת. נשים בחישוב מאוחד זכאיות לאותה הטבה, בתנאי שהן 'בן הזוג הרשום'.

זיכוי בגין ילדים לאמהות עובדות – אישה עובדת, בחישוב שומה נפרד, הייתה זכאית עד ליולי 1990 לנקודת זיכוי אחת בשל כל אחד מילדיה שלא מלאו לו עדיין 18 שנה. מאז יולי 1990 ועד שנת המס 1995, ניתנה נקודת זיכוי אחת בגין כל ילד אי זוגי בלבד, בעוד שאם או אב חד-הוריים המשיכו ליהנות מנקודת זיכוי מלאה עבור כל ילד. החל משנת המס 1996, שוב ניתנה לכל אישה, בחישוב שומה נפרד, נקודת זיכוי אחת בגין כל ילד, למעט ילדים בשנת הולדתם הראשונה ובשנה שמלאו להם 18, אשר בגינם ניתנת חצי נקודה זיכוי בלבד. זוג, בחישוב שומה מאוחד, זכאי לרבע נקודת זיכוי בגין ילדיו שלא מלאו להם 18 שנה.

זיכוי בגין בן זוג לא עובד – עד שנת 2004, אדם שכלכלת בן זוגו הייתה מוטלת עליו, היה זכאי לנקודת זיכוי אחת, אולם אישה שדרשה נקודות זיכוי בגין ילדיה וכלכלת בן זוגה הייתה מוטלת עליה, הייתה זכאית לחצי נקודת זיכוי בלבד. החל משנת 2005, בוטלה הטבה זו, למעט במקרים שבהם הנישום או בן זוגו הם נכים או הגיעו לגיל פרישה.

הטבות שונות במס הכנסה

פטור על הכנסות מהימורים, מהגרלות ומפרסים – עד יולי 2003, הכנסה מהימורים, מהגרלות ומפרסים הייתה פטורה ממס. ביולי 1996 החליטה הממשלה להטיל מס על הכנסות העולות על 1,000 ש"ח שהתקבלו מהימורים ומהגרלות, אך החלטה זו לא מומשה בפועל. החל מיולי 2003, כל זכייה העולה על 70,000 ש"ח (סכום זה הופחת ל-50,000 ש"ח בשנת 2005), חייבת ב-25% מס.

פטור משכר דירה – שכר דירה מהשכרת דירת מגורים פטור ממס עד לסכום חודשי של 7,390 ש"ח (נכון לשנת 2004). בשנת 2005 ובשנת 2006 קטן סכום זה ל-5,540 ש"ח ול-3,695 ש"ח בהתאמה, ובשנת 2007 הועלה הסכום ל-4,200 ש"ח. מעל לסכום זה פוחת הפטור שקל כנגד שקל.

עידוד בניית דירות להשכרה – חברה שבבעלותה בניין שבנייתו הסתיימה בשנת 2007 ואילך ואשר 70% מדירותיו מושכרות למגורים עשר שנים רצופות, זכאית לשיעור פחת של 20% על הבניין וזכאית לקזז הפסד מהבניין בשל פחת כנגד כל הכנסה. כמו כן, החברה פטורה ממס שבח על מכירת הבניין בתנאי שהקונה ימשיך להשכיר את הדירות לתקופת השכרה כוללת של 25 שנים רצופות. עלות ההטבה נאמדה בכ-10 מיליון ש"ח בשנת 2008 ובכ-100 מיליון ש"ח בטווח הארוך.

זיכוי לחיילים משוחררים – החל משנת 2000, חיילים ומתנדבים בשירות לאומי ששירתו 24 חודשים לפחות, זכאים לשתי נקודות זיכוי נוספות לתקופה של שנתיים מיום שחרורם (תקופה זו הוארכה לשלוש שנים החל משנת 2007). מי ששירת בין 12 ל-24 חודשים זכאי לנקודת זיכוי אחת.

סטודנטים – החל משנת 2005 ניתנת חצי נקודת זיכוי במשך שלוש שנים למקבלי תואר B.A. או תעודת הוראה (לרבות לימודי מקצוע בהיקף של 1,700 שעות אקדמיות) ולמשך שנתיים נוספות למקבלי תואר M.A., אשר סיימו את לימודיהם בשנת 2005 ואילך. החל משנת 2008 הוכפלה ההטבה למקבלי תואר B.A. ותעודת הוראה, אשר סיימו את לימודיהם בשנת 2007 ואילך, לנקודת זיכוי שלמה.

ספורטאים ועיתונאים זרים – אלה זכאים, במשך שלוש השנים הראשונות לשהותם בארץ, לנכות מהכנסתם החייבת את דמי השכירות ואת הוצאות האירוח ששילמו בישראל. על הכנסתם לאחר ניכויים אלה, עליהם לשלם מס בשיעור של 25% בלבד.

קרנות וגופים מוטבים

גופים שונים נהנים מהטבות מס. אין בידנו אומדן עלות הטבות אלו.

קרן קיסריה אדמונד בינימין דה רוטשילד – הקרן, המפתחת את אדמות קיסריה, פטורה ממס הכנסה וממס שבח.

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים – על פי סעיף 8 לחוק באותו שם, פטורה האקדמיה מכל מס.

קרן וולף – על פי סעיף 4 לחוק באותו שם, פטורה הקרן מכל מס.

קרן המדע הדו-לאומית של ארה"ב וישראל – הקרן פטורה ממס שבח, ממס רכישה וממס מעסיקים. שתי קרנות נוספות דו-לאומיות ארה"ב-ישראל (למו"פ תעשייתי ולמו"פ חקלאי) נהנות מאותן ההטבות.

טובות הנאה (Fringe Benefits)

טובות הנאה הן תמורות לא כספיות שהמעסיק מעניק לעובדיו, כגון העמדת דירת מגורים, רכב צמוד או טלפון סלולארי או הלוואה בריבית מסובסדת. מתן פטור ממס או מיסוי חלקי של טובות הנאה ייחשבו כהטבת מס.

רכב צמוד – הטבת המס ברכב צמוד היא ההפרש בין ערך התועלת לעובד לבין תוספת ההכנסה שנלקחת בחשבון לצורכי מס. לדוגמה, בעלי רכב צמוד מקבוצה 2 (כגון מזדה 3 או פורד פוקוס) התחייבו בשנת 2007 במס על הכנסה זקופה של 1,330 ש"ח לחודש בלבד, בעוד שתועלתם משימוש פרטי ברכב נאמדה ב-2,700 ש"ח עד 3,000 ש"ח לחודש. זקיפת ההכנסה בגין רכב צמוד עלתה בשנת 2008 (ל-1,570 ש"ח לחודש לרכב מקבוצה 2) והיא תמשיך לעלות בהדרגה בשנים 2009-2011 (עד לכ-2,500 ש"ח לחודש לרכב מקבוצה 2). בכך צומצמה הטבת המס בסעיף זה מ-2.5 מיליארד ש"ח בשנת 2007 ל-2.1 מיליארד ש"ח בשנת 2008. אומדן הטבת המס יקטן ל-1.6 מיליארד ש"ח בשנת 2009, ל-1.0 מיליארד ש"ח בשנת 2010 ול-0.3 מיליארד ש"ח החל משנת 2011.

טלפונים סלולריים – עובד שמעסיקו העמיד לרשותו טלפון סלולרי חייב בתשלום מס נוסף על הכנסה זקופה בגובה של 50% מחשבון ההוצאות, אך לא יותר מ-90 ש"ח לחודש. בהנחה ש-50% הם אכן החלק הפרטי בחשבון ההוצאות, הטבת המס נובעת מהתקרה של 90 ש"ח לחודש. אין בידנו אומדן לעלות הטבה זו.

הטבות במסי נדל"ן

הטבות במס רכישה

מס רכישה מופחת לנכה, לנפגע, לבן משפחה של נסֶפֶה ולעולה חדש (עד תקרה שנקבעה). גם במכירה ללא תמורה, מיחיד לקרובו, ניתנת הנחה של שני שלישים לעומת השיעור הרגיל. נוכח הקטנת שיעורי מס רכישה בשנת 2007 הטבות אלו זניחות.

הטבות במס שבח

דירות מגורים – לפי חוק מס שבח, רשאי בעל דירת מגורים אחת למכור אותה אחת ל-18 חודשים בפטור מלא ממס שבח. מי שברשותו יותר מדירת מגורים אחת, רשאי למכור בפטור ממס, דירת מגורים אחת פעם בארבע שנים.

הטבות במס שבח לנכסים היסטוריים – נכסים שנרכשו עד 1960, חייבים בעת מכירתם במס שבח מוגבל, בין 12% ל-24% בלבד. החל משנת 2005 תצומצם הטבה זו בהדרגה לגבי חברות ולגבי יחידים שקיבלו את הזכות במקרקעין בפירוק חברה. יחידים ואחרים (כגון אגודות שיתופיות) ממשיכים ליהנות מההטבה.

מס מוגבל ל-20% על שבח מקרקעין – על השבח (החלק הריאלי) שצמח החל משנת 2002, חל מס מוגבל של 25% (שיעור זה הופחת ל-20% החל משנת 2007). ההטבה היא ההפרש בין שיעור המס השולי (או שיעור מס חברות לגבי חברות) לשיעור המס המוגבל.

הטבות נוספות במסי נדל"ן – קיימות הטבות מס נוספות לקרנות ריט, קרנות סחירות המשקיעות בנדל"ן מניב באמצעות הבורסה, לפרויקטים של פינוי-בינוי ולעסקות של שחלוף נכסים. אין בידנו אומדן להטבות אלו.

תחזית ההטבות במסים עקיפים לשנת 2009

בשנת 2009 יסתכמו הטבות המס באגף המכס והמע"מ ב-4.0 מיליארד ש"ח – 0.8 מיליארד ש"ח במכס ובמס קנייה ו-3.2 מיליארד ש"ח במע"מ.

מכס ומס קנייה

עולים חדשים – עד לשנת 2004 שילם עולה חדש מס מופחת בשיעור של 25% בתוספת מע"מ בעת רכישת רכב בנפח מנוע של עד 1,750 סמ"ק ו-50% בתוספת מע"מ בעת רכישת רכב בנפח מנוע גדול יותר (זאת בהשוואה לשיעור המס הכללי של 95% עד 109%). החל משנת 2005, שיעור המס הוא 50% בתוספת מע"מ ללא הבדל נפח מנוע. כמו כן בוטל, החל משנת 2005, הפטור ממע"מ שניתן לעולים ולתושבים חוזרים בעת רכישת רהיטים שיוצרו בישראל.

תושבים חוזרים – עד שנת 2004, תושבים חוזרים ששהו מעל לשנתיים בחו"ל זכו להטבות במכס ובמס קנייה. משנת 2005, הטבות אלו יינתנו רק לטובתם בחו"ל מעל שש שנים.

תיירים – ישראלים מעל גיל שנתיים החוזרים מחו"ל, פטורים ממכס וממס קנייה על סחורה שהביאו עמם לצריכה עצמית בשווי של עד 200 דולר. בנוסף לכך, נכנס מעל לגיל 17 זכאי לייבא כמות מוגבלת של אלכוהול וסיגריות.

חלקים לרכב – רכב המצויד בכריות אוויר, במערכת ABS או במערכת יציבות ESP נהנה מזיכוי במס קנייה עד תקרה. עלות הטבה זו תקטן בשנים הבאות כתוצאה מצמצום הדרגתי בתקרת הפטור.

פטור מותנה למוניות – כלי רכב המשמשים כמוניות פטורים ממכס וממס קנייה.

פטורים מותנים אחרים – ניתנים במכס ובמס קנייה במקרים כגון: פטור למוסדות להשכלה גבוהה על ייבוא חומר מדעי וחינוכי, פטורים על פי אמנות בין-לאומיות או פטור למוסדות בריאות.

מס ערך מוסף

מע"מ בשיעור 0 חל על צריכת פירות וירקות טריים וכן על צריכה של תיירים זרים בבתי מלון (וברכישת שירותים ומוצרים נוספים על ידי תיירים זרים). גם הצריכה באזור אילת (פרט לצריכת מוצרים בני קיימא וסיגריות) פטורה ממע"מ. על פי החלטת הממשלה מיום 15 באוגוסט 2004, פטור זה היה צריך להתבטל החל משנת 2005, אלא שהחלטה זו לא אושרה על ידי הכנסת. על פי הצריכה בפועל, בשנת 2007 הסתכמה הטבת המס הנובעת מהפטור ממע"מ על פירות וירקות בכ- 1.6 מיליארד ש"ח.

הטבת המס באגרות

החל משנת 1994 מוטלת אגרה על המשתמשים האזרחיים בתדרים לשידור, ובשנת 1995 הורחבה החלטה על חברות הטלוויזיה בכבלים. מערכת הביטחון (כולל המשטרה), המשתמשת העיקרית בתדרים, ממשיכה ליהנות מהפטור.

אומדן הטבות המס לשנת הכספים 2009

(במיליוני ש"ח)

		סך הכול
		39,210
		35,150
		6,100
	4,920	החוק לעידוד השקעות הון
20		- כללי
1,200		- משקיעי-חוץ
3,700		- מסלול חלופי
	-	מחקר ופיתוח, חיפושי נפט וסרטים
	180	זיכוי לעובדי משמרות
	-	החוק לעידוד התעשייה
	200	מס מוגבל על רווחי הון (לא כולל בורסה)
	800	פחת מואץ
	-	פטור השתתפות
		17,600
	7,900	קופות גמל, נטו:
	9,700	- הטבות בעת ההפקדה
	-1,800	- בניכוי מסוי בעת המשיכה
	2,200	קרנות השתלמות
	4,100	הכנסה מריבית על אפיקים צמודים
	600	הכנסה מריבית על אפיקים לא צמודים (החלק הריאלי)
	2,800	רווחי הון בבורסה
	-	דחיית מס בחלוקת אופציות לעובדים
		3,450
		רווחה ופיזור אוכלוסייה
	-	פטור ממס הכנסה למלכ"ר
	430	פטור לקצבאות משרד הביטחון
	1,730	פטור לקצבאות הביטוח הלאומי
	820	- קצבאות ילדים
	810	- קצבאות זקנה ושארים
	100	- קצבאות אחרות

אומדן הטבות המס לשנת הכספים 2009 (המשך)

סך הכול	39,210
זיכוי לעולים חדשים	30
זיכוי בשל החזקת קרוב במוסד	30
זיכוי להורה שילדו נטול יכולת	30
זיכוי בשל תרומות	170
הטבות לעיוורים ולנכים	200
זיכוי לתושבים באזורי פיתוח	750
זיכוי למעבידים באילת	80
הטבות למשפחה (פרט לפטור על קצבאות ילדים)	1,960
זיכוי למשפחות חד-הוריות	80
חצי נקודת זיכוי לנשים	660
זיכוי בגין ילדים (לרבות במשפחות חד-הוריות)	1,180
זיכוי בגין בן זוג לא עובד	40
הטבות שונות במס הכנסה	960
הכנסות מהימורים	300
פטור להשכרת דירות מגורים	400
עידוד בניית דירות להשכרה	10
חיילים משוחררים	80
סטודנטים	150
ספורטאים ועיתונאים זרים	20
קרנות וגופים מוטבים	-
קרן קיסריה	-
האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים	-
קרן וולף	-
קרן המדע הדו-לאומית של ארה"ב וישראל	-
הטבות לא כספיות לרכב ולטלפון	1,620
רכב צמוד	1,620
טלפון סלולרי	-

אומדן הטבות המס לשנת הכספים 2009 (המשך)

סך הכול	39,210
הטבות במסי נדל"ן	3,460
הנחות במס רכישה	-
פטור ממס שבח לדירת מגורים	2,820
מס שבח מוגבל לנכסים היסטוריים	340
מס שבח מוגבל ל-20%	300
הטבות נוספות (קרנות ריט, פינוי-בינוי ושחלוף)	-
מסים עקיפים	3,960
מכס ומס קנייה	810
עולים חדשים	40
תושבים חוזרים	10
תיירים ישראלים	300
חלקים לרכב (כריות אוויר, ABS ו-ESP)	230
פטור מותנה למוניות	200
פטורים מותנים אחרים	30
מס ערך מוסף	3,150
פירות וירקות	1,800
שירותי תיירות	800
חוק אילת	550
אגרות	100

המקור : מינהל הכנסות המדינה